

Šuolio į vandenį pasekmės gali būti tragiškos

Dalia Smagurauskaitė

Respublikinė Vilniaus universitetinė ligoninė

Įsibėgėjus vasarai, maudynių ir šuolių į vandenį sezonas pačiame įkarštyje. Deja, kasmet kelioms dešimtims žmonių vasariškos pramogos baigiasi stuburo ir nugaros smegenų traumomis. Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės (RVUL) Neurochirurgijos skyriaus vedėjas gydytojas neurochirurgas Vladas Kieda sako, kad tokio pobūdžio traumas yra vienos sunkiausių: „Pažeidus nugaros smegenis, yra nutraukiamas galvos smegenų ryšys su žemiau pažeidimo vietos esančiais organais, sutrikdomos visos organizmo funkcijos, tad pasekmės būna labai skaudžios ne tik pacientui, bet ir visai jo šeimai.“

Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės Neurochirurgijos skyriaus vedėjas gydytojas neurochirurgas Vladas Kieda
(Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės archyvo nuotrauka)

Šuolius į vandenį mėgstantys žmonės dažnai tvirtina, kad pažįsta vandens telkinį, todėl nerizikuoja susižaloti. Visgi Jūsų ir kitų neurochirurgų patirtis byloja priešingai.

Visiškai teisingai, žmonės dažniausiai sako, kad pažįsta vandens telkinį, kuriame maudosi: upę, ežerą ar tvenkinį. Tačiau po stipraus lietaus ar esant dideliame karščiui vandens telkinyje gali smarkiai pasikeisti vandens kiekis, dugno reljefas, srovė atnešti kokį nors objektą – akmenį ar rąstą, į kurį galva gali atsitrenkti žmogus. Todėl pažįstamas vandens telkinys nuo nelaimės tikrai neapsaugo.

Ar pastebite tendencijų, kokios lyties ir amžiaus žmonės dažniau patiria nugaros smegenų traumą nardydami?

Dažniausiai nardo jauni, darbingi, stiprūs, sportiški vyrai. Todėl įvykus kaklo traumai su labai skaudžiomis pasekmėmis – daliniu ar visišku neįgalumu, nukenčia ne tik pacientas – tai būna didelė psichologinė trauma ir jo šeimai, artimiesiems bei draugams. Taip pat tai yra netektis valstybei, nes jaunas, darbingo amžiaus žmonėmis reikės rūpintis visą jų gyvenimą.

Papasakokite, kokie stuburo ir nugaros smegenų pažeidimai gresia neriant galva į vandenį ir susidūrus su kliūtimi?

Visų pirma reikia pabrėžti, kad stuburo ar nugaros smegenų traumos gali įvykti ne tik neriant į vandenį, bet ir kitų nelaimingų atsitikimų metu, pavyzdžiui, per automobilio ar motociklo avariją, paslydus ir nugriuvus vonioje, sportuojant, krentant iš aukščio, statybose ir kt. Traumos sunkumas priklauso nuo kinetinės energijos, t. y. greičio ir krypties, kuriais galva susiduria su kliūtimi (galva atlošta ar pritraukta prie krūtinės). Taip pat priklauso ir nuo žmogaus amžiaus, pavyzdžiui, vyresnių žmonių kaulai būna porotiški, sumažėjęs kaulų tankis, todėl jie greičiau lūžta, o traumos pobūdis būna kitoks. Taigi ir nėrimo į vandenį pasekmės nemaža dalimi nulemia minėtos aplinkybės.

Nesėkmingai nėręs žmogus gali patirti izoliuotą stuburo traumą, kai sužalojami raiščiai, raumenys ir kaulai, tačiau nugaros smegenys ir nervai išlieka sveiki. Tada žmogų vargina stiprūs sprando skausmai, būna labai skausmingi ir riboti galvos ir sprando judesiai, tačiau neįgalumo galima išvengti. Visgi, jei traumas metu yra pažeidžiamos nugaros smegenys arba nugarinių nervų šaknelės, žmogus gali tapti neįgalus. Tokio pobūdžio traumas vadinamos neurokomplikuotomis ir yra vienos sunkiausių apskritai, nes nutraukiamas galvos smegenų ryšys su žemiau pažeidimo vietos esančiomis organų sistemomis. Žemiau pažeidimo vietos visiškai išnyksta jutimai, judesiai, sutrinka dubens organų funkcija, audinių trofika (audinių funkcionalumas ir mityba).

Žmogaus būklė pasunkėja ir dėl to, kad įvykus nugaros smegenų pažeidimui akimirksniu išsivysto paralyžius ir jis ima skęsti. Jei nelaimės vietoje yra daugiau žmonių, jie skęstantįjį spėja išgelbėti, jei ne – žmogus, deja, nuskęsta. Išgelbėtas žmogus yra gabenamas į ligoninę, kur jis gydomas ne tik dėl nugaros smegenų pažeidimo, bet ir dėl plaučių aspiracinės pneumonijos, kurią sukelia į plaučius patekęs nešvarus telkinio vanduo.

Kodėl patyrus kaklo traumą pasekmės gali būti tokios rimtos?

Stuburo smegenys yra vos 10 mm skersmens, tačiau jų funkcijos apima visą mūsų organizmą. Paprastai kalbant, visų organų veikla iš dalies priklauso nuo nugaros smegenų būklės – vidaus organai, kraujagyslių tonusas, rankų ir kojų judesiai, jutimai, audinių trofika. Nugaros smegenys yra tarsi labai tankus laidų tinklas, kurį pažeidus žmogus savarankiškai nebegali funkcionuoti.

Kokius simptomus gali jausti stuburo traumą patyręs žmogus?

Simptomų gali būti labai įvairių, jie priklauso nuo to, ar yra pakenktas anatominis slankstelių ryšys, ar sužaloti aplink stuburo slankstelius esantys audiniai, ar sutriko atamos ir judėjimo funkcija, ar trauma paveikė nugaros smegenis ar tik šakneles.

Traumos metu pacientas gali pajusti trakstelėjimą sprando srityje, gali patamsėti akyse ar matytis žiezirbos, svaigti galva. Simptomai trunka kelias sekundes ar minutes. Jei pažeidžiamos nugaros smegenys, žmogus gali pajusti į elektros smūgį panašią iškrovą galūnėse arba galvoje, viso kūno nutirpimą arba visai nebejausti kūno, nebegali pajudinti rankų ir kojų.

Lūžus kaklo 1-ajam ir 2-ajam slanksteliams ir nutrūkus raiščiams gali deformuotis stuburas bei pasikeisti jo ašis, galva gali tapti nestabili (pacientas prilaiko galvą rankomis), refleksiskai įsitempti kaklo raumenys, vargina labai stiprūs sprando skausmai. Tačiau noriu pabrėžti, kad po traumos kūne jaučiamas skausmas yra geras ženklas – tai reiškia, kad nugaros smegenys nėra negrįžtamai pažeistos.

Paminėjote aplinkinius žmones ar draugus, kurie, atsitikus nelaimei, imasi gelbėjimo veiksmų. Kaip reikėtų elgtis, kad jų pagalba netaptų meškos paslauga nukentėjusiajam?

Traumos metu įvyksta pirminis nugaros smegenų pažeidimas. Tačiau egzistuoja ir antriniai stuburo bei nugaros smegenų pažeidimai, atsirandantys žmogų netinkamai transportuojant ar neatsargiai elgiantis, iki atvažiuoja greitosios medicinos pagalbos automobilis. Deja, antriniai pažeidimai gali būti skaudesni nei pirminiai. Ne

kartą pasitaikė atvejų, kai iš vandens ištrauktas žmogus dar jautė ir judino rankas bei kojas, bet, transportuojant į ligoninę specialiai nepritaikyta transporto priemone, jutimai ir judesiai išnyko. Tai reiškia, kad iš noro kuo skubiau nugabenti susižalojusį žmogų į ligoninę ir jį netinkamai transportuojant, buvo sukeltas antrinis stuburo slankstelių poslinkis ir įvyko nugaros smegenų pažeidimas.

Todėl jokių būdu traumą patyrusio žmogaus nereikia savarankiškai vežti į ligoninę. Labai dažnai panikos ištikti aplinkiniai mano, kad nukentėjusįjį reikia įsodinti į automobilį ir kuo skubiau gabenti į gydymo įstaigą. Iš tiesų tokiam pacientui pirmiausia reikia užtikrinti gyvybines funkcijas – kvėpavimą, širdies veiklą, įsitikinti, ar kvėpavimo takai yra laisvi, jei yra kraujuojanti žaizda – sustabdyti kraujavimą, imobilizuoti kaklą, iškviešti greitąją medicinos pagalbą.

Žmogų galima pabandyti paguldyti ant šono pusiau sulenkus vieną koją, kad būtų lengviau kvėpuoti. Dažnai traumą patyrę žmonės būna neblaivūs ir ima vemti, todėl, kad neužspringtų, taip pat reikia paguldyti ant šono. Po galva reikėtų padėti tvirtą pagrindą arba stabiliai laikyti sprando sritį, kad ji kuo mažiau judėtų. Jeigu pacientas nekvėpuoja, be abejo, reikia daryti išorinį širdies masažą bei dirbtinį kvėpavimą.

Jei visgi nutiko blogiausia ir į Neurochirurgijos skyrių atvyksta pacientas, po traumos nejaučiantis galūnių, ar jų funkcijas dar įmanoma bent iš dalies atkurti?

Tai priklauso, ar nugaros smegenų pažeidimas yra visiškas ar dalinis, ir nuo to, kaip skubiai suteikiama profesionali pagalba. Laiko veiksnys yra svarbus, todėl RVUL Neurochirurgijos skyriuje tokie pacientai operuojami bet kuriuo paros metu – mes visada esame pasiruošę suteikti aukščiausio lygio pagalbą. Kai kuriems pacientams po operacijos dalis funkcijų atsikuria, pavyzdžiui, grįžta jutimai, iš dalies pagerėja rankų, kojų judesiai.

Visais atvejais neurokomplikuotas stuburo traumas patyrusių pacientų gydymas yra labai sudėtingas, jiems reikalinga kuo ankstyvesnė reabilitacija. Be to, esant visiškam nugaros smegenų pažeidimui, nepaisant intensyvios priežiūros, dėl kraujotakos, inervacijos ir audinių trofikos sutrikimo formuojasi pragulos. Po tokios traumos žmogus negali toliau gyventi be nuolatinės priežiūros. Todėl noriu paraginti žmones atsakingai rinktis vasaros pramogas ir saugoti savo sveikatą ir gyvybę.